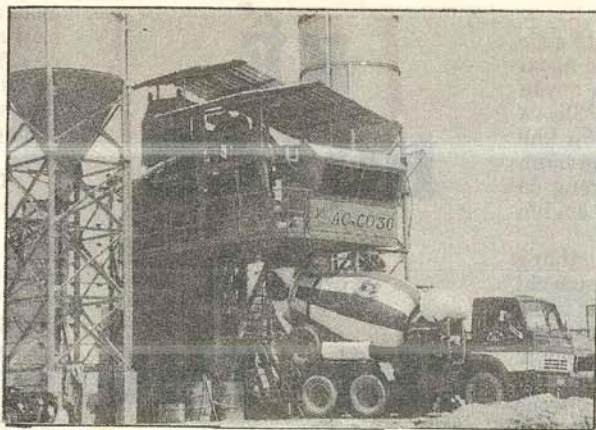

Từ góc nhìn của công nghiệp hóa (CNH), vấn đề tài chính ở nước ta thời gian qua nổi lên những điểm đáng lưu ý sau: chưa nhận thức đầy đủ vai trò của tài chính, chưa có cơ chế thích hợp đảm bảo huy động, phân phối và sử dụng có hiệu quả các nguồn vốn tài chính; tài chính chưa thật sự trở thành một trọng yếu để nhà nước quản lý vĩ mô nền kinh tế phục vụ sự nghiệp CNH thắng lợi. Đây là một trong những nguyên nhân của tình trạng mặc dù CNH đã được triển khai từ những năm 1960 nhưng

Khác với cơ chế bao cấp trước đây, tài chính trong cơ chế thị trường gồm tất cả mọi tài sản của đất nước được trị giá hóa bằng tiền (kể cả tiền tệ và các dạng vật chất có khả năng tiền tệ hóa). Việc khai thác, động viên các nguồn tài chính trong tất cả các thành phần kinh tế trong và ngoài nước đóng vai trò rất quan trọng nhằm tạo lập tiền đề về vốn cho CNH, HĐH. Để tài chính thực hiện được vai trò này, cần phải:

a. Đổi mới và kiện toàn hệ thống trung gian tài chính, đảm bảo tính đồng bộ của hệ thống bao

ĐỔI MỚI TÀI CHÍNH ĐỂ CÔNG NGHIỆP HÓA, HIỆN ĐẠI HÓA ĐẤT NƯỚC

đến nay trình độ trang bị kỹ thuật, công nghệ ở nước ta vẫn còn bị tụt hậu quá xa so với thế giới và khu vực.

Những năm gần đây, cùng với công cuộc đổi mới đất nước, tuy tài chính đã từng bước được cải cách và có những chuyển biến tích cực, nhưng vẫn chưa thoát khỏi ảnh hưởng của cơ chế bao cấp, sự hẫng hụt về ngân sách (bộ phận trọng yếu của tài chính) vẫn đang còn nổi cộm. Nếu không thoát khỏi thực trạng trên, tài chính khó có thể thực hiện được vai trò của nó trước yêu cầu đẩy tới một bước CNH, hiện đại hóa (HĐH) đất nước.

Bằng cách tiếp cận CNH, HĐH trong nền kinh tế thị trường mở cửa và dựa trên quan điểm đổi mới của Đảng và nhà nước, việc đổi mới tài chính phải nhằm vào hai hướng chủ yếu: đảm bảo huy động tối đa, sử

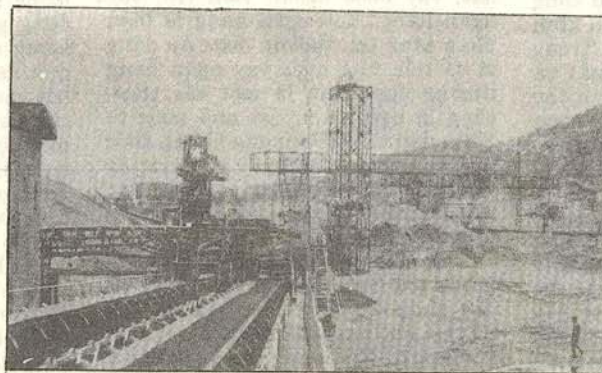
AN NHƯ HẢI
ĐHSP Quy Nhơn

gồm các ngân hàng đầu tư, ngân hàng thương mại, các công ty tài chính, các tổ chức tiết kiệm và cho vay, các hợp tác xã tín dụng, các công ty bảo hiểm, quỹ trợ cấp và hưu bổng... mở rộng mạng lưới hoạt động của hệ thống tới mọi vùng, mọi lĩnh vực và mọi thành phần kinh tế.

- Thực hiện đa dạng hóa việc huy động vốn trong kinh tế thị trường; kết hợp huy động vốn ngắn hạn, trung hạn và dài hạn.

- Đa dạng hóa các công cụ thanh toán đảm bảo tính tiện lợi, an toàn, bí mật cho người có vốn và đảm bảo tính kinh tế.

- Thực hiện tự do giao lưu vốn theo yêu cầu của các quy luật kinh tế thị trường như các loại hàng hóa khác; khẩn trương chuẩn bị các điều kiện để sớm hình thành và phát triển thị trường vốn, trước hết là thị trường chứng khoán.

dụng có hiệu quả các nguồn vốn và hoàn thiện các công cụ tài chính định hướng có hiệu quả tiến trình CNH, HĐH đất nước. Sau đây là những biện pháp cơ bản:

1. TĂNG CƯỜNG VAI TRÒ CỦA TÀI CHÍNH ĐẢM BẢO HUY ĐỘNG TỐI ĐA, PHÂN PHỐI VÀ SỬ DỤNG CÓ HIỆU QUẢ CÁC NGUỒN VỐN TRONG VÀ NGOÀI NƯỚC

1. Đối với huy động vốn

20 PHÁT TRIỂN KINH TẾ

Tính hiệu quả của đổi mới và kiện toàn hệ thống trung gian tài chính phải được thể hiện không chỉ ở việc nâng mức huy động tiết kiệm trong GDP còn quá thấp như hiện nay (mới ở mức 4% của GDP vào năm ngoái, trong khi tỷ lệ này ở các nước láng giềng đã thường xuyên đạt mức trên dưới 30% của GDP), mà còn có tác dụng tích cực trong việc khắc phục tâm lý, thói quen tích trữ vàng và ngoại tệ trong nhân dân (có dự báo về số vàng còn tích trữ trong dân rất lớn, tương đương với khoảng 7 - 12 tỷ USD. Đổi mới tài chính phải làm sống lại số vốn này và đưa chúng vào "dòng chảy" tài chính của sự phát triển).

b. Mở rộng khả năng thu hút các nguồn vốn nước ngoài

Mặc dù vốn trong nước đóng vai trò quyết định, nhưng trong điều kiện tích lũy từ nội bộ nền kinh tế còn hạn hẹp thì việc thu hút vốn nước ngoài có vai trò rất quan trọng để "khởi động" CNH, HĐH. Vì vậy, cần tiếp tục hoàn thiện cơ chế, chính sách đảm bảo thu hút mạnh mẽ đầu tư trực tiếp (kể cả đầu tư theo hình thức BOT), vay nợ và đẩy mạnh xuất khẩu hàng hóa, dịch vụ để tăng ngoại tệ cho tiếp nhận chuyển giao công nghệ và tăng cường tiềm lực công nghệ quốc gia theo yêu cầu của các giai đoạn CNH, HĐH. Những năm qua, đặc biệt là năm 1994, tài chính đối ngoại nước ta đã thành công trong đàm phán về hoãn và xóa nợ quá hạn, tiếp tục nhận thêm những khoản tài trợ đáng kể từ nước ngoài (2 tỷ USD năm 1994 và nếu kể cả năm 1993 thì số tài trợ lên tới 4 tỷ USD). Đây là kinh nghiệm để tài chính vươn lên xứng đáng với vai trò của nó.

2. Đi đôi với huy động, cần có biện pháp hữu hiệu về phân phối và sử dụng các nguồn vốn tài chính

Kinh nghiệm các nước công nghiệp mới cho thấy phân phối và sử dụng có hiệu quả các nguồn vốn là biến khả năng vốn thành

động lực của sự tăng trưởng và đây là nhân tố hết sức quan trọng để mở rộng khả năng huy động vốn. Vấn đề cần bản để đảm bảo phân phối và sử dụng có hiệu quả vốn tài chính ở nước ta hiện nay là lựa chọn đúng hướng đầu tư, xác định chủ thể đầu tư trong một cơ chế thích hợp.

a. Lựa chọn hướng đầu tư và dự án ưu tiên đầu tư: Đối với nước ta hiện nay, hiệu quả đầu tư được thể hiện ở tốc độ tiến triển của giai đoạn CNH, HĐH, tức là phải gắn phân phối và sử dụng vốn với CNH, HĐH. Trong những năm trước mắt, đầu tư tài chính cần hướng vào cải tạo và nâng cấp cơ sở hạ tầng tạo điều kiện thuận lợi cho giao lưu vốn, giao lưu hàng hóa, kích thích đầu tư; phát triển các ngành, các lĩnh vực và dự án sử dụng nhiều lao động mà cụ thể là CNH, HĐH nông nghiệp và nông thôn, phát triển công nghiệp chế biến và sản xuất hàng xuất khẩu sử dụng nhiều lao động; đồng thời đầu tư có chọn lựa vào các ngành, lĩnh vực, dự án có khả năng đảm bảo nhảy vọt và đón đầu công nghệ thực hiện rút ngắn giai đoạn CNH, HĐH.

b. Xác định chủ thể đầu tư: Cần thống nhất quan điểm, cái gì dân làm được thì nhà nước không làm, cái gì trong nước làm được thì không phải gọi đầu tư nước ngoài, trên cơ sở đó phân định rõ giới hạn, phạm vi đầu tư tài chính của nhà nước, của các thành phần kinh tế và đầu tư nước ngoài.

c. Về cơ chế: Cần kết hợp có hiệu quả việc phân phối vốn tài chính qua cơ chế thị trường với sự hướng dẫn quản lý, sử dụng vốn thông qua vai trò kinh tế của nhà nước, nhất là một nước CNH "muộn" như nước ta, vai trò kinh tế của nhà nước lại phải đặc biệt coi trọng.

II. TĂNG CƯỜNG VAI TRÒ CỦA CÁC CÔNG CỤ TÀI CHÍNH NHẪM ĐỊNH HƯỚNG CÓ HIỆU QUẢ TIẾN TRÌNH CNH, HĐH

Xuất phát từ vai trò của các công cụ tài chính

trong điều tiết vĩ mô nền kinh tế tác động đến tiến trình CNH, HĐH, hiện nay nước ta cần giải quyết ba vấn đề: ngân sách, thuế và quản lý tài chính các doanh nghiệp.

1. Đổi mới ngân sách nhà nước

Đành rằng trong mấy năm gần đây, ngân sách nhà nước đã có nhiều chuyển biến tích cực, các chuyển gia kinh tế nước ngoài coi đó là "thành tựu đáng ngạc nhiên", nhưng thực tế đến nay ngân sách nhà nước vẫn chưa thoát khỏi ảnh hưởng của cơ chế bao cấp, của tình trạng căng thẳng về sự hẫng hụt tài chính đã diễn ra trong nhiều năm. Điều này đã tác động không nhỏ tới tiến trình CNH, HĐH trong thực tế. Lối thoát của tình trạng này là:

- Tiếp tục có biện pháp khai thác triệt để các nguồn thu, khắc phục tình trạng nợ nần, khê đọng thuế; chống thất thu và chống rò rỉ, thất thoát nguồn thu; đổi mới phương thức vay vốn nước ngoài phù hợp với diễn biến của thị trường quốc tế (như phát hành trái phiếu chính phủ, trái phiếu kho bạc nhà nước ra thị trường quốc tế...).

- Xử lý dứt điểm nợ nần trong các doanh nghiệp nhà nước (hiện nay số này còn tồn đọng 16.500 tỷ chưa được giải quyết).

- Tổng kết thí điểm và triển khai rộng rãi cổ phần hóa doanh nghiệp nhà nước nếu xét thấy không nhất thiết phải giữ 100% vốn thuộc sở hữu nhà nước.

- Hướng mạnh hoạt động của ngân sách vào vai trò điều tiết kinh tế tạo môi trường thuận lợi thúc đẩy CNH, HĐH. Lấy quan điểm CNH, HĐH là "nhiệm vụ trung tâm" để thực hiện điều tiết kinh tế qua ngân sách.

2. Đổi mới lĩnh vực thuế

Thuế là nguồn thu chủ yếu của ngân sách nhà nước (năm 1994 thu từ thuế và phí chiếm 91,2% tổng thu ngân sách nhà nước). Thuế còn là công cụ rất quan trọng để định hướng

CNH, HĐH. Để thuế thực hiện được vai trò này cần phải một mặt thiết kế hệ thống thuế trên cơ sở tỷ lệ động viên GDP chung trong nền kinh tế và bao quát mọi nguồn thu phát sinh trong kinh tế thị trường, mặt khác phải có chế độ miễn hoặc giảm thuế một cách thích đáng cho các lĩnh vực, dự án ưu tiên đầu tư trong các giai đoạn CNH, HĐH.

3. Đổi mới quản lý tài chính đối mới các doanh nghiệp

Doanh nghiệp là nơi triển khai thực hiện các dự án kinh tế. Tính hiệu quả của tiến trình CNH, HĐH không thể tách rời hoạt động của các doanh nghiệp trong nền kinh tế. Vì vậy, trong lĩnh vực tài chính doanh nghiệp cần phải:

- Có cơ chế khuyến khích đầu tư của các doanh nghiệp vào các lĩnh vực, dự án nằm trong chương trình CNH, HĐH thông qua những ưu đãi về tài chính.

- Cần thiết, tài trợ cho các doanh nghiệp triển khai các dự án ưu tiên đầu tư của nhà nước.

- Tạo điều kiện thuận lợi để doanh nghiệp chủ động huy động vốn trên thị trường.

- Phân định doanh nghiệp nhà nước thành hai loại: (1) có khả năng cạnh tranh để tồn tại và phát triển, (2) không có khả năng cạnh tranh nhưng rất cần cho nền kinh tế, từ đó có chính sách và cơ chế quản lý tài chính thích hợp.

- Thông qua pháp luật, thực hiện kiểm soát chặt chẽ hoạt động tài chính của các doanh nghiệp đảm bảo cho CNH, HĐH có hiệu quả.

Những biện pháp trên chỉ được thực hiện trong điều kiện sự ổn định về kinh tế xã hội, sự hoàn thiện của các công cụ thống kê, kế toán, kiểm toán, năng lực thực hành có hiệu quả của đội ngũ cán bộ tài chính, của công tác tổ chức bộ máy tài chính và nhất là sự tăng cường vai trò nhà nước pháp quyền ■